

Zadatak 021 (Ivana, gimnazija)Dokažite poučak o derivaciji zbroja: $(f + g)' = f' + g'$.**Rješenje 021**

Ponovimo!

Oznake za derivaciju su:

$$y' = \frac{dy}{dx} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x + \Delta x) - f(x)}{\Delta x} = f'(x).$$

Stavimo da je

$$y(x) = f(x) + g(x).$$

Tada je

$$y(x + \Delta x) = f(x + \Delta x) + g(x + \Delta x).$$

Prirast funkcije iznosi:

$$\begin{aligned} \Delta y &= y(x + \Delta x) - y(x) \Rightarrow \Delta y = [f(x + \Delta x) + g(x + \Delta x)] - [f(x) + g(x)] \Rightarrow \\ \Rightarrow \Delta y &= f(x + \Delta x) + g(x + \Delta x) - f(x) - g(x) \Rightarrow \Delta y = \underbrace{f(x + \Delta x) - f(x)}_{\Delta f(x)} + \underbrace{g(x + \Delta x) - g(x)}_{\Delta g(x)} \Rightarrow \\ \Rightarrow \Delta y &= \Delta f(x) + \Delta g(x) \Rightarrow \Delta y = \Delta f(x) + \Delta g(x) \cdot \frac{1}{\Delta x} \Rightarrow \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{\Delta f(x)}{\Delta x} + \frac{\Delta g(x)}{\Delta x} \Rightarrow \\ \Rightarrow \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \left(\frac{\Delta f(x)}{\Delta x} + \frac{\Delta g(x)}{\Delta x} \right) \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{limes zbroja jednak} \\ \text{je zbroju limesa} \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta f(x)}{\Delta x} + \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta g(x)}{\Delta x} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{po definiciji} \\ \text{derivacije} \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow y'(x) &= f'(x) + g'(x) \Rightarrow (f + g)' = f' + g'. \end{aligned}$$

Vježba 021Dokažite poučak o derivaciji razlike: $(f - g)' = f' - g'$.**Rezultat:** Dokaz analogan.**Zadatak 022 (Marinela, gimnazija)**Dokažite da je derivacija nezavisne varijable x jednaka jedinici.**Rješenje 022**

Stavimo da je

$$y(x) = x.$$

Tada je

$$y(x + \Delta x) = x + \Delta x.$$

Prirast funkcije iznosi:

$$\begin{aligned} \Delta y &= y(x + \Delta x) - y(x) \Rightarrow \Delta y = x + \Delta x - x \Rightarrow \Delta y = \Delta x \Rightarrow \Delta y = \Delta x \cdot \frac{1}{\Delta x} \Rightarrow \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{\Delta x}{\Delta x} \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{\Delta y}{\Delta x} &= 1 \Rightarrow \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} = 1 \Rightarrow x' = 1. \end{aligned}$$

Vježba 022

Dokažite da je derivacija konstante jednaka nuli.

Rezultat: Stavimo da je $y(x) = c$. Tada je $y(x + \Delta x) = c$. Prirast funkcije iznosi:

$$\begin{aligned} \Delta y &= y(x + \Delta x) - y(x) \Rightarrow \Delta y = c - c \Rightarrow \Delta y = 0 \Rightarrow \Delta y = 0 \cdot \frac{1}{\Delta x} \Rightarrow \frac{\Delta y}{\Delta x} = 0 \Rightarrow \\ \Rightarrow \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} &= 0 \Rightarrow c' = 0. \end{aligned}$$

Zadatak 023 (Sanja, informatika)

Nadite derivaciju funkcije: $f(x) = \frac{\sin x \cdot \operatorname{tg} x}{\operatorname{ctg} x}$.

Rješenje 023

Ponovimo!

$$\operatorname{tg} x = \frac{\sin x}{\cos x}, \quad \operatorname{ctg} x = \frac{\cos x}{\sin x}, \quad \cos^2 x + \sin^2 x = 1, \quad (a^n)^m = a^{n \cdot m}$$

Derivacija kvocijenta: $\left(\frac{f(x)}{g(x)}\right)' = \frac{f'(x) \cdot g(x) - f(x) \cdot g'(x)}{(g(x))^2}, \quad g(x) \neq 0$

Prije deriviranja transformirat ćemo zadanu funkciju:

$$f(x) = \frac{\sin x \cdot \operatorname{tg} x}{\operatorname{ctg} x} \Rightarrow f(x) = \frac{\sin x \cdot \frac{\sin x}{\cos x}}{\frac{\cos x}{\sin x}} \Rightarrow f(x) = \frac{\sin^3 x}{\cos^2 x}$$

Sada deriviramo po pravilu za derivaciju kvocijenta:

$$\begin{aligned} f'(x) &= \left(\frac{\sin^3 x}{\cos^2 x}\right)' = \frac{(\sin^3 x)' \cdot \cos^2 x - \sin^3 x \cdot (\cos^2 x)'}{(\cos^2 x)^2} = \\ &= \frac{3 \cdot \sin^2 x \cdot (\sin x)' \cdot \cos^2 x - \sin^3 x \cdot 2 \cdot \cos x \cdot (\cos x)'}{\cos^4 x} = \\ &= \frac{3 \cdot \sin^2 x \cdot \cos x \cdot \cos^2 x - \sin^3 x \cdot 2 \cdot \cos x \cdot (-\sin x)}{\cos^4 x} = \frac{3 \cdot \sin^2 x \cdot \cos^3 x + 2 \cdot \sin^4 x \cdot \cos x}{\cos^4 x} = \\ &= \frac{\sin^2 x \cdot \cos x \cdot (3 \cdot \cos^2 x + 2 \cdot \sin^2 x)}{\cos^4 x} = \frac{\sin^2 x \cdot \cos x \cdot (3 \cdot \cos^2 x + 2 \cdot \sin^2 x)}{\cos^4 x} = \\ &= \frac{\sin^2 x \cdot (3 \cdot \cos^2 x + 2 \cdot \sin^2 x)}{\cos^3 x} = \frac{\sin^2 x \cdot (3 \cdot \cos^2 x + 2 \cdot (1 - \cos^2 x))}{\cos^3 x} = \\ &= \frac{\sin^2 x \cdot (3 \cdot \cos^2 x + 2 - 2 \cdot \cos^2 x)}{\cos^3 x} = \frac{\sin^2 x \cdot (2 + \cos^2 x)}{\cos^3 x} \end{aligned}$$

Vježba 023

Nadite derivaciju funkcije: $f(x) = \frac{\cos x \cdot \operatorname{ctg} x}{\operatorname{tg} x}$.

Rezultat: $f'(x) = \frac{-\cos^2 x \cdot (2 + \sin^2 x)}{\sin^3 x}$.

Zadatak 024 (Sanja, informatika)

Nadite derivaciju funkcije: $\ln y + \operatorname{arctg} \frac{x}{y} = x \cdot y$.

Rješenje 024

Ponovimo!

$$(\ln y)' = \frac{y'}{y} \text{ jer je } y \text{ funkcija od } x.$$

Ako je zavisnost između x i derivabilne funkcije y zadana u implicitnom obliku $F(x, y) = 0$, onda je za računanje derivacije y' u jednostavnijim slučajevima dovoljno:

- izračunati derivaciju po x lijeve strane jednadžbe $F(x, y) = 0$, smatrajući y funkcijom od x
- izjednačiti tu derivaciju s nulom, tj. staviti da je $\frac{d}{dx} F(x, y) = 0$
- riješiti jednadžbu po y' .

Računamo derivaciju funkcije:

$$\begin{aligned} \ln y + \operatorname{arctg} \frac{x}{y} = x \cdot y &\Rightarrow \ln y + \operatorname{arctg} \frac{x}{y} - x \cdot y = 0 \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{deriviramo lijevu} \\ \text{stranu jednadžbe} \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow \left(\ln y + \operatorname{arctg} \frac{x}{y} - x \cdot y \right)' = 0 &\Rightarrow (\ln y)' + \left(\operatorname{arctg} \frac{x}{y} \right)' - (x \cdot y)' = 0 \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{1}{1 + \frac{x^2}{y^2}} \cdot \left(\frac{x}{y} \right)' - (x' \cdot y + x \cdot y') = 0 &\Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{1}{1 + \frac{x^2}{y^2}} \cdot \frac{x' \cdot y - x \cdot y'}{y^2} - (x' \cdot y + x \cdot y') = 0 \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{1}{\frac{y^2 + x^2}{y^2}} \cdot \frac{1 \cdot y - x \cdot y'}{y^2} - (1 \cdot y + x \cdot y') = 0 &\Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{y^2}{y^2 + x^2} \cdot \frac{y - x \cdot y'}{y^2} - (y + x \cdot y') = 0 \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{y^2}{y^2 + x^2} \cdot \frac{y - x \cdot y'}{y^2} - (y + x \cdot y') = 0 &\Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{y - x \cdot y'}{y^2 + x^2} - y - x \cdot y' = 0 \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{množimo} \\ \text{jednadžbu} \\ \text{zajedničkim} \\ \text{nazivnikom} \\ y \cdot (y^2 + x^2) \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{y - x \cdot y'}{y^2 + x^2} - y - x \cdot y' = 0 &/ \cdot y \cdot (y^2 + x^2) \Rightarrow \\ \Rightarrow \frac{y'}{y} + \frac{y - x \cdot y'}{y^2 + x^2} - y - x \cdot y' = 0 &/ \cdot y \cdot (y^2 + x^2) \Rightarrow \\ \Rightarrow y' \cdot (y^2 + x^2) + y \cdot (y - x \cdot y') - y^2 \cdot (y^2 + x^2) - x \cdot y' \cdot y \cdot (y^2 + x^2) = 0 &\Rightarrow \\ \Rightarrow y' \cdot (y^2 + x^2) + y^2 - x \cdot y \cdot y' - y^4 - x^2 \cdot y^2 - x \cdot y^3 \cdot y' - x^3 \cdot y \cdot y' = 0 &\Rightarrow \\ \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{na lijevoj strani jednadžbe ostavimo sve članove} \\ \text{koji sadrže } y', \text{ a ostale prebacimo na desnu stranu} \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow y' \cdot (y^2 + x^2) - x \cdot y \cdot y' - x \cdot y^3 \cdot y' - x^3 \cdot y \cdot y' = -y^2 + y^4 + x^2 \cdot y^2 &\Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{na lijevoj strani} \\ \text{jednadžbe izlučimo } y' \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow y' \cdot (y^2 + x^2 - x \cdot y - x \cdot y^3 - x^3 \cdot y) = y^4 + x^2 \cdot y^2 - y^2 &\Rightarrow y' = \frac{y^4 + x^2 \cdot y^2 - y^2}{y^2 + x^2 - x \cdot y - x \cdot y^3 - x^3 \cdot y} \Rightarrow \end{aligned}$$

$$\Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{u brojniku izlučimo } y^2 \\ \text{u nazivniku grupiramo} \end{array} \right] \Rightarrow y' = \frac{y^2 \cdot (y^2 + x^2 - 1)}{(y^2 + x^2) + (-x \cdot y^3 - x^3 \cdot y) - x \cdot y} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{u nazivniku iz} \\ \text{druge zagrade} \\ \text{izlučimo } -x \cdot y \end{array} \right] \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = \frac{y^2 \cdot (y^2 + x^2 - 1)}{(y^2 + x^2) - x \cdot y \cdot (y^2 + x^2) - x \cdot y} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{u nazivniku iz prva dva} \\ \text{člana izlučimo zagradu} \\ (y^2 + x^2) \end{array} \right] \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = \frac{y^2 \cdot (y^2 + x^2 - 1)}{(y^2 + x^2) \cdot (1 - x \cdot y) - x \cdot y}$$

Vježba 024

Nadite derivaciju funkcije: $\ln y - x = 0$.

Rezultat: $y' = y$.

Zadatak 025 (Sanja, informatika)

Nadite derivaciju funkcije: $f(x) = x^2 \cdot \cos^2 2x^2$.

Rješenje 025

Ponovimo!

Derivacija zbroja i razlike: $(f \pm g)' = f' \pm g'$.

Derivacija umnoška: $(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'$.

Sinus dvostrukog kuta: $2 \sin x \cdot \cos x = \sin 2x$.

Računamo prvu derivaciju:

$$\begin{aligned} f'(x) &= (x^2 \cdot \cos^2 2x^2)' = (x^2)' \cdot \cos^2 2x^2 + x^2 \cdot (\cos^2 2x^2)' = \\ &= 2 \cdot x \cdot \cos^2 2x^2 + x^2 \cdot 2 \cdot \cos 2x^2 \cdot (-\sin 2x^2) \cdot 4x = 2 \cdot x \cdot \cos^2 2x^2 - 8 \cdot x^3 \cdot \cos 2x^2 \cdot \sin 2x^2 = \\ &= 2 \cdot x \cdot \cos^2 2x^2 - 4 \cdot x^3 \cdot \underbrace{2 \cdot \cos 2x^2 \cdot \sin 2x^2}_{\sin 4x^2} = 2 \cdot x \cdot \cos^2 2x^2 - 4 \cdot x^3 \cdot \sin 4x^2. \end{aligned}$$

Sada tražimo drugu derivaciju:

$$\begin{aligned} f''(x) &= (f'(x))' = (2 \cdot x \cdot \cos^2 2x^2 - 4 \cdot x^3 \cdot \sin 4x^2)' = (2 \cdot x \cdot \cos^2 2x^2)' - (4 \cdot x^3 \cdot \sin 4x^2)' = \\ &= \left((2 \cdot x)' \cdot \cos^2 2x^2 + 2 \cdot x \cdot (\cos^2 2x^2)' \right) - \left((4 \cdot x^3)' \cdot \sin 4x^2 + 4 \cdot x^3 \cdot (\sin 4x^2)' \right) = \\ &= (2 \cdot x)' \cdot \cos^2 2x^2 + 2 \cdot x \cdot (\cos^2 2x^2)' - (4 \cdot x^3)' \cdot \sin 4x^2 - 4 \cdot x^3 \cdot (\sin 4x^2)' = \\ &= 2 \cdot \cos^2 2x^2 + 2 \cdot x \cdot 2 \cdot \cos 2x^2 \cdot (-\sin 2x^2) \cdot 4x - 12 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 4 \cdot x^3 \cdot \cos 4x^2 \cdot 8 \cdot x = \\ &= 2 \cdot \cos^2 2x^2 - 16 \cdot x^2 \cdot \cos 2x^2 \cdot \sin 2x^2 - 12 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 32 \cdot x^4 \cdot \cos 4x^2 = \\ &= 2 \cdot \cos^2 2x^2 - 8 \cdot x^2 \cdot 2 \cdot \cos 2x^2 \cdot \sin 2x^2 - 12 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 32 \cdot x^4 \cdot \cos 4x^2 = \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
&= 2 \cdot \cos^2 2x^2 - 8 \cdot x^2 \cdot \underbrace{2 \cdot \cos 2x^2 \cdot \sin 2x^2}_{\sin 4x^2} - 12 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 32 \cdot x^4 \cdot \cos 4x^2 = \\
&= 2 \cdot \cos^2 2x^2 - 8 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 12 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 32 \cdot x^4 \cdot \cos 4x^2 = \\
&= 2 \cdot \cos^2 2x^2 - 20 \cdot x^2 \cdot \sin 4x^2 - 32 \cdot x^4 \cdot \cos 4x^2.
\end{aligned}$$

Vježba 025

Nadite derivaciju funkcije: $f(x) = x \cdot \sin x$.

Rezultat: $f''(x) = 2 \cdot \cos x - x \cdot \sin x$.

Zadatak 026 (Sanja, informatika)

Odredite derivaciju y' iz jednadžbe $2 \cdot x + 100 \cdot \sqrt{e} = 1 + x \cdot y^3$ u točki T(1, 1).

Rješenje 026

Ponovimo!

$$(y^n)' = n \cdot y^{n-1} \cdot y' \text{ jer je } y \text{ funkcija od } x.$$

$$\text{Derivacija zbroja i razlike: } (f \pm g)' = f' \pm g'.$$

$$\text{Derivacija umnoška: } (f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'.$$

$$\text{Derivacija konstante: } c' = 0, \quad 100' = 0, \quad (100 \cdot \sqrt{e})' = 0.$$

Ako je zavisnost između x i derivabilne funkcije y zadana u implicitnom obliku $F(x, y) = 0$, onda je za računanje derivacije y' u jednostavnijim slučajevima dovoljno:

- izračunati derivaciju po x lijeve strane jednadžbe $F(x, y) = 0$, smatrajući y funkcijom od x
- izjednačiti tu derivaciju s nulom, tj. staviti da je $\frac{d}{dx} F(x, y) = 0$
- riješiti jednadžbu po y' .

Računamo derivaciju funkcije:

$$\begin{aligned}
2 \cdot x + 100 \cdot \sqrt{e} = 1 + x \cdot y^3 &\Rightarrow 2 \cdot x + 100 \cdot \sqrt{e} - 1 - x \cdot y^3 = 0 \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{deriviramo lijevu} \\ \text{stranu jednadžbe} \end{array} \right] \Rightarrow \\
\Rightarrow (2 \cdot x + 100 \cdot \sqrt{e} - 1 - x \cdot y^3)' = 0 &\Rightarrow (2 \cdot x)' + (100 \cdot \sqrt{e})' - 1' - (x \cdot y^3)' = 0 \Rightarrow \\
\Rightarrow 2 \cdot 1 + 0 - 0 - (1 \cdot y^3 + x \cdot 3 \cdot y^2 \cdot y') = 0 &\Rightarrow 2 - y^3 - 3 \cdot x \cdot y^2 \cdot y' = 0 \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{rješavamo} \\ \text{jednadžbu po } y' \end{array} \right] \Rightarrow \\
\Rightarrow -3 \cdot x \cdot y^2 \cdot y' = -2 + y^3 \quad / \cdot (-1) &\Rightarrow 3 \cdot x \cdot y^2 \cdot y' = 2 - y^3 \Rightarrow y' = \frac{2 - y^3}{3 \cdot x \cdot y^2}.
\end{aligned}$$

Koordinate točke T uvrstim u dobivenu derivaciju:

$$\left. \begin{array}{l} T(x, y) = T(1, 1) \\ y' = \frac{2 - y^3}{3 \cdot x \cdot y^2} \end{array} \right\} \Rightarrow y'_T = \frac{2 - 1^3}{3 \cdot 1 \cdot 1^2} = \frac{2 - 1}{3 \cdot 1 \cdot 1} = \frac{1}{3}.$$

Vježba 026

Odredite derivaciju y' iz jednadžbe $2 \cdot x + 100 \cdot \sqrt{e} = 1 + x \cdot y^3$ u točki T(2, 1).

Rezultat: $\frac{1}{6}$.

Zadatak 027 (Sanja, informatika)

Dokažite da je derivacija od e^x jednaka e^x .

Rješenje 027

Ponovimo!

Oznake za derivaciju su:

$$y' = \frac{dy}{dx} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x+\Delta x) - f(x)}{\Delta x} = f'(x).$$

Važni limesi: $\lim_{x \rightarrow 0} \frac{e^x - 1}{x} = 1$, $\lim_{x \rightarrow 0} (1+x)^{\frac{1}{x}} = e$.

Logaritam potencije: $\log a^n = n \cdot \log a$, $\ln a^n = n \cdot \ln a$.

1. inačica

Zadana je funkcija $f(x) = e^x$. Uzmimo prirast Δx varijable x . Tada prirast Δy funkcije $y = f(x)$ iznosi:

$$\Delta y = f(x + \Delta x) - f(x) \Rightarrow \Delta y = e^{x+\Delta x} - e^x \Rightarrow \Delta y = e^x \cdot (e^{\Delta x} - 1).$$

Računamo derivaciju y' :

$$\begin{aligned} y' &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} \Rightarrow y' = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{e^x \cdot (e^{\Delta x} - 1)}{\Delta x} \Rightarrow y' = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} e^x \cdot \frac{e^{\Delta x} - 1}{\Delta x} \Rightarrow \\ &\Rightarrow y' = e^x \cdot \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{e^{\Delta x} - 1}{\Delta x} \Rightarrow y' = e^x \cdot 1 \Rightarrow y' = e^x. \end{aligned}$$

Prema tome je $(e^x)' = e^x$.

2. inačica

Zadana je funkcija $f(x) = e^x$. Uzmimo prirast Δx varijable x . Tada prirast Δy funkcije $y = f(x)$ iznosi:

$$\Delta y = f(x + \Delta x) - f(x) \Rightarrow \Delta y = e^{x+\Delta x} - e^x \Rightarrow \Delta y = e^x \cdot (e^{\Delta x} - 1).$$

Postavimo kvocijent:

$$\frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{e^x \cdot (e^{\Delta x} - 1)}{\Delta x} \Rightarrow \frac{\Delta y}{\Delta x} = e^x \cdot \frac{e^{\Delta x} - 1}{\Delta x}.$$

Ako stavimo zamjenu $t = e^{\Delta x} - 1$, slijedi:

$$\begin{aligned} \left. \begin{array}{l} t = e^{\Delta x} - 1 \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} &\Rightarrow \left. \begin{array}{l} e^{\Delta x} = 1 + t \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} e^{\Delta x} = 1 + t / \ln \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} \ln e^{\Delta x} = \ln(1+t) \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} \Rightarrow \\ \Rightarrow \left. \begin{array}{l} \Delta x \cdot \ln e = \ln(1+t) \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} &\Rightarrow \left. \begin{array}{l} \Delta x \cdot 1 = \ln(1+t) \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} \Rightarrow \left. \begin{array}{l} \Delta x = \ln(1+t) \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} \Rightarrow y' = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x} \Rightarrow \\ \Rightarrow \left. \begin{array}{l} t = e^{\Delta x} - 1, \Delta x = \ln(1+t), \frac{\Delta y}{\Delta x} = \frac{e^x \cdot (e^{\Delta x} - 1)}{\Delta x} \\ \Delta x \rightarrow 0 \Rightarrow t \rightarrow 0 \end{array} \right\} &\Rightarrow y' = \lim_{t \rightarrow 0} e^x \cdot \frac{t}{\ln(1+t)} \Rightarrow \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \Rightarrow y' &= e^x \cdot \lim_{t \rightarrow 0} \frac{t}{\ln(1+t)} \Rightarrow y' = e^x \cdot \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{\frac{\ln(1+t)}{t}} \Rightarrow y' = e^x \cdot \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{\frac{1}{t} \cdot \ln(1+t)} \Rightarrow \\ \Rightarrow y' &= e^x \cdot \lim_{t \rightarrow 0} \frac{1}{\ln(1+t)^{\frac{1}{t}}} \Rightarrow y' = e^x \cdot \frac{1}{\lim_{t \rightarrow 0} \ln(1+t)^{\frac{1}{t}}} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{Funkcija } y = \ln x \text{ je neprekidna,} \\ \text{znači da je } \ln a = \lim_{x \rightarrow a} \ln x, \\ \text{ln i lim mogu zamijeniti mjesta} \end{array} \right] \Rightarrow \\ \Rightarrow y' &= e^x \cdot \frac{1}{\ln \left(\lim_{t \rightarrow 0} (1+t)^{\frac{1}{t}} \right)} \Rightarrow y' = e^x \cdot \frac{1}{\ln e} \Rightarrow y' = e^x \cdot \frac{1}{1} \Rightarrow y' = e^x. \end{aligned}$$

Prema tome je $(e^x)' = e^x$.

Vježba 027

Dokažite da je derivacija od $n \cdot e^x$ jednaka $n \cdot e^x$.

Rezultat: Izvod analogan.

Zadatak 028 (Sanja, informatika)

Derivirajte funkciju: $y = x^{\sin^x x}$.

Rješenje 028

Ponovimo!

Logaritam potencije: $\log a^n = n \cdot \log a$, $\ln a^n = n \cdot \ln a$.

Logaritam produkta: $\log(a \cdot b) = \log a + \log b$, $\ln(a \cdot b) = \ln a + \ln b$.

Kotangens: $ctg x = \frac{\cos x}{\sin x}$.

Logaritamskom derivacijom funkcije $y = f(x)$ nazivamo derivaciju logaritma te funkcije, tj.

$$(\ln y)' = \frac{1}{y} \cdot y' \text{ jer je } y \text{ funkcija od } x.$$

$$y = x^{\sin^x x} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{logaritmiramo} \\ \text{funkciju} \end{array} \right] \Rightarrow y = x^{\sin^x x} / \ln \Rightarrow \ln y = \ln x^{\sin^x x} \Rightarrow \ln y = \sin^x x \cdot \ln x \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{ponovno} \\ \text{logaritmiramo} \\ \text{funkciju} \end{array} \right] \Rightarrow \ln y = \sin^x x \cdot \ln x / \ln \Rightarrow \ln \ln y = \ln(\sin^x x \cdot \ln x) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \ln \ln y = \ln(\sin^x x) + \ln(\ln x) \Rightarrow \ln \ln y = x \cdot \ln(\sin x) + \ln(\ln x) \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{deriviramo} \\ \text{jednadžbu} \end{array} \right] \Rightarrow$$

$$\Rightarrow (\ln \ln y)' = (x \cdot \ln(\sin x) + \ln(\ln x))' \Rightarrow \frac{1}{\ln y} \cdot \frac{1}{y} \cdot y' = (x \cdot \ln(\sin x))' + (\ln(\ln x))' \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \frac{y'}{y \cdot \ln y} = 1 \cdot \ln(\sin x) + x \cdot \frac{1}{\sin x} \cdot \cos x + \frac{1}{\ln x} \cdot \frac{1}{x} \Rightarrow \frac{y'}{y \cdot \ln y} = \ln(\sin x) + x \cdot ctg x + \frac{1}{x \cdot \ln x} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \frac{y'}{y \cdot \ln y} = \ln(\sin x) + x \cdot ctg x + \frac{1}{x \cdot \ln x} / \cdot y \cdot \ln y \Rightarrow y' = y \cdot \ln y \cdot \left(\ln(\sin x) + x \cdot ctg x + \frac{1}{x \cdot \ln x} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = x^{\sin^x x} \cdot \ln x^{\sin^x x} \cdot \left(\ln(\sin x) + x \cdot \operatorname{ctg} x + \frac{1}{x \cdot \ln x} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = x^{\sin^x x} \cdot \sin^x x \cdot \ln x \cdot \left(\ln(\sin x) + x \cdot \operatorname{ctg} x + \frac{1}{x \cdot \ln x} \right).$$

Vježba 028

Derivirajte funkciju: $y = \sin^x x$.

Rezultat: $y' = \sin^x x \cdot (\ln(\sin x) + x \cdot \operatorname{ctg} x)$.

Zadatak 029 (Sanja, informatika)

Derivirajte funkciju: $y = x^{x^{\sqrt{x}}}$.

Rješenje 029

Ponovimo!

Logaritam potencije: $\log a^n = n \cdot \log a$, $\ln a^n = n \cdot \ln a$.

Logaritam produkta: $\log(a \cdot b) = \log a + \log b$, $\ln(a \cdot b) = \ln a + \ln b$.

Kraćenje: $\frac{\sqrt{x}}{x} = \frac{\sqrt{x}}{(\sqrt{x})^2} = \frac{\sqrt{x}}{\sqrt{x} \cdot \sqrt{x}} = \frac{1}{\sqrt{x}}$.

Logaritamskom derivacijom funkcije $y = f(x)$ nazivamo derivaciju logaritma te funkcije, tj.

$$(\ln y)' = \frac{1}{y} \cdot y' \text{ jer je } y \text{ funkcija od } x.$$

$$y = x^{x^{\sqrt{x}}} \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{logaritmiramo} \\ \text{funkciju} \end{array} \right] \Rightarrow y = x^{x^{\sqrt{x}}} / \ln \Rightarrow \ln y = \ln x^{x^{\sqrt{x}}} \Rightarrow \ln y = x^{\sqrt{x}} \cdot \ln x \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{ponovno} \\ \text{logaritmiramo} \\ \text{funkciju} \end{array} \right] \Rightarrow \ln y = x^{\sqrt{x}} \cdot \ln x \Rightarrow / \ln \Rightarrow \ln \ln y = \ln(x^{\sqrt{x}} \cdot \ln x) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \ln \ln y = \ln(x^{\sqrt{x}}) + \ln(\ln x) \Rightarrow \ln \ln y = \sqrt{x} \cdot \ln x + \ln(\ln x) \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{deriviramo} \\ \text{jednadžbu} \end{array} \right] \Rightarrow$$

$$\Rightarrow (\ln \ln y)' = (\sqrt{x} \cdot \ln x + \ln(\ln x))' \Rightarrow \frac{1}{\ln y} \cdot \frac{1}{y} \cdot y' = (\sqrt{x} \cdot \ln x)' + (\ln(\ln x))' \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \frac{1}{\ln y} \cdot \frac{1}{y} \cdot y' = \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \sqrt{x} \cdot \frac{1}{x} + \frac{1}{\ln x} \cdot \frac{1}{x} \Rightarrow \frac{y'}{y \cdot \ln y} = \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \frac{\sqrt{x}}{x} + \frac{1}{x \cdot \ln x} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \frac{y'}{y \cdot \ln y} = \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \frac{1}{\sqrt{x}} + \frac{1}{x \cdot \ln x} / \cdot y \cdot \ln y \Rightarrow y' = y \cdot \ln y \cdot \left(\frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \frac{1}{\sqrt{x}} + \frac{1}{x \cdot \ln x} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = x^{x^{\sqrt{x}}} \cdot \ln x^{x^{\sqrt{x}}} \cdot \left(\frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \frac{1}{\sqrt{x}} + \frac{1}{x \cdot \ln x} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = x^{x^{\sqrt{x}}} \cdot x^{\sqrt{x}} \cdot \ln x \cdot \left(\frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \frac{1}{\sqrt{x}} + \frac{1}{x \cdot \ln x} \right) \Rightarrow$$

$$\Rightarrow y' = x^{x\sqrt{x}} \cdot x^{\sqrt{x}} \cdot \left(\frac{1}{2\sqrt{x}} \cdot \ln^2 x + \frac{1}{\sqrt{x}} \cdot \ln x + \frac{1}{x} \right).$$

Vježba 029

Derivirajte funkciju: $y = x^{x^x}$.

Rezultat: $y' = x^{x^x} \cdot x^x \cdot \left(\frac{1}{x} + \ln x + \ln^2 x \right).$

Zadatak 030 (Goga, gimnazija)

Derivirajte funkciju: $y = \arcsin x^2 + \arccos x^2$.

Rješenje 030

Ponovimo!

Derivacija zbroja: $(f + g)' = f' + g'$.

Derivacija funkcije iznosi:

$$\begin{aligned} y' &= (\arcsin x^2 + \arccos x^2)' \Rightarrow y' = (\arcsin x^2)' + (\arccos x^2)' \Rightarrow \\ \Rightarrow y' &= \frac{1}{\sqrt{1-(x^2)^2}} \cdot (x^2)' + \frac{-1}{\sqrt{1-(x^2)^2}} \cdot (x^2)' \Rightarrow y' = \frac{1}{\sqrt{1-x^4}} \cdot 2x - \frac{1}{\sqrt{1-x^4}} \cdot 2x \Rightarrow y' = 0. \end{aligned}$$

Vježba 030

Derivirajte funkciju: $y = \arcsin x + \arccos x$.

Rezultat: 0.

Zadatak 031 (Goga, gimnazija)

Derivirajte funkciju: $f(t) = \sin t \cdot \sin(t + \varphi)$.

Rješenje 031

Ponovimo!

Derivacija umnoška: $(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'$.

Sinus zbroja: $\sin(x + y) = \sin x \cdot \cos y + \cos x \cdot \sin y$.

Funkciju deriviramo po varijabli t (φ je konstanta):

$$\begin{aligned} f'(t) &= (\sin t \cdot \sin(t + \varphi))' \Rightarrow f'(t) = (\sin t)' \cdot \sin(t + \varphi) + \sin t \cdot (\sin(t + \varphi))' \Rightarrow \\ \Rightarrow f'(t) &= \cos t \cdot \sin(t + \varphi) + \sin t \cdot \cos(t + \varphi) \cdot t' \Rightarrow f'(t) = \cos t \cdot \sin(t + \varphi) + \sin t \cdot \cos(t + \varphi) \cdot 1 \Rightarrow \\ \Rightarrow f'(t) &= \cos t \cdot \sin(t + \varphi) + \sin t \cdot \cos(t + \varphi) \Rightarrow \left[\begin{array}{l} \text{sinus} \\ \text{zbroja} \end{array} \right] \Rightarrow f'(t) = \sin(t + t + \varphi) \Rightarrow f'(t) = \sin(2 \cdot t + \varphi). \end{aligned}$$

Vježba 031

Derivirajte funkciju: $f(t) = t^2 + \sin t$.

Rezultat: $2 \cdot t + \cos t$.

Zadatak 032 (Leon, ekonomija)

Derivirajte funkciju: $y = |x|$.

Rješenje 032

Ponovimo!

Definicija apsolutne vrijednosti za realne brojeve:

$$|x| = x \text{ za } x \geq 0, \quad |x| = -x \text{ za } x < 0.$$

Računamo derivaciju:

- $y = |x| \left. \begin{array}{l} \\ x > 0 \end{array} \right\} \Rightarrow y = x \Rightarrow y' = 1.$
- $y = |x| \left. \begin{array}{l} \\ x < 0 \end{array} \right\} \Rightarrow y = -x \Rightarrow y' = -1.$

Uočite da $y'(0)$ ne egzistira.

Vježba 032

Derivirajte funkciju: $y = |2 \cdot x|.$

Rezultat: $y' = 2$ za $x > 0$, $y' = -2$ za $x < 0$, $y'(0)$ ne egzistira.

Zadatak 033 (Sanja, informatika)

Derivirajte funkciju: $y = \frac{1}{2} \cdot \ln \operatorname{tg} \frac{x}{2} - \frac{1}{2} \cdot \frac{\cos x}{\sin^2 x}.$

Rješenje 033

Ponovimo!

Derivacija razlike: $(f - g)' = f' - g'.$

Derivacija umnoška: $(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'.$

Derivacija kvocijenta: $\left(\frac{f}{g}\right)' = \frac{f' \cdot g - f \cdot g'}{g^2}.$

Sinus dvostrukog kuta: $2 \cdot \sin x \cdot \cos x = \sin 2x.$

Osnovna trigonometrijska relacija: $\cos^2 x + \sin^2 x = 1.$

Deriviramo funkciju:

$$\begin{aligned} y &= \frac{1}{2} \cdot \ln \operatorname{tg} \frac{x}{2} - \frac{1}{2} \cdot \frac{\cos x}{\sin^2 x} \Rightarrow y' = \left(\frac{1}{2} \cdot \ln \operatorname{tg} \frac{x}{2} - \frac{1}{2} \cdot \frac{\cos x}{\sin^2 x} \right)' \Rightarrow y' = \left(\frac{1}{2} \cdot \ln \operatorname{tg} \frac{x}{2} \right)' - \left(\frac{1}{2} \cdot \frac{\cos x}{\sin^2 x} \right)' \Rightarrow \\ \Rightarrow y' &= \frac{1}{2} \cdot \left(\ln \operatorname{tg} \frac{x}{2} \right)' - \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{\cos x}{\sin^2 x} \right)' \Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{\operatorname{tg} \frac{x}{2}} \cdot \frac{1}{\cos^2 \frac{x}{2}} \cdot \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \cdot \frac{-\sin x \cdot \sin^2 x - \cos x \cdot 2 \cdot \sin x \cdot \cos x}{(\sin^2 x)^2} \Rightarrow \\ &\Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{\frac{\sin \frac{x}{2}}{\cos \frac{x}{2}}} \cdot \frac{1}{\cos^2 \frac{x}{2}} \cdot \frac{1}{2} - \frac{1}{2} \cdot \frac{-\sin^3 x - 2 \cdot \sin x \cdot \cos^2 x}{\sin^4 x} \Rightarrow \\ &\Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{\sin \frac{x}{2} \cdot \cos \frac{x}{2}} \cdot \frac{1}{2} + \frac{1}{2} \cdot \frac{\sin x \cdot (\sin^2 x + 2 \cdot \cos^2 x)}{\sin^4 x} \Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{\sin x} + \frac{1}{2} \cdot \frac{\sin^2 x + 2 \cdot \cos^2 x}{\sin^3 x} \Rightarrow \\ &\Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{\sin x} + \frac{\sin^2 x + 2 \cdot \cos^2 x}{\sin^3 x} \right) \Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{\sin^2 x + \sin^2 x + 2 \cdot \cos^2 x}{\sin^3 x} \Rightarrow \\ &\Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{2 \cdot \sin^2 x + 2 \cdot \cos^2 x}{\sin^3 x} \Rightarrow y' = \frac{1}{2} \cdot \frac{2 \cdot (\sin^2 x + \cos^2 x)}{\sin^3 x} \Rightarrow y' = \frac{\sin^2 x + \cos^2 x}{\sin^3 x} \Rightarrow y' = \frac{1}{\sin^3 x}. \end{aligned}$$

Vježba 033

Derivirajte funkciju: $y = \ln \sin x$.

Rezultat: $\operatorname{ctg} x$.

Zadatak 034 (Sanja, informatika)

Derivirajte funkciju: $f(x) = \ln b \cdot \log_b x - \ln x \cdot \log x + x \cdot \operatorname{tg} x$.

Rješenje 034

Ponovimo!

Derivacija zbroja i razlike: $(f \pm g)' = f' \pm g'$. Derivacija umnoška: $(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'$.

$$\log_a b = \frac{\log_c a}{\log_c b}, \quad \log_{10} x = \log x, \quad \log_e x = \ln x, \quad \frac{\ln x}{\ln 10} = \frac{\log_e x}{\log_e 10} = \log_{10} x = \log x.$$

Deriviramo funkciju:

$$\begin{aligned} f'(x) &= (\ln b \cdot \log_b x - \ln x \cdot \log x + x \cdot \operatorname{tg} x)' = (\ln b \cdot \log_b x)' - (\ln x \cdot \log x)' + (x \cdot \operatorname{tg} x)' = \\ &= \ln b \cdot (\log_b x)' - \left[(\ln x)' \cdot \log x + \ln x \cdot (\log x)' \right] + \left[x' \cdot \operatorname{tg} x + x \cdot (\operatorname{tg} x)' \right] = \\ &= \ln b \cdot \frac{1}{x \cdot \ln b} - \left[\frac{1}{x} \cdot \log x + \ln x \cdot \frac{1}{x \cdot \ln 10} \right] + \left[1 \cdot \operatorname{tg} x + x \cdot \frac{1}{\cos^2 x} \right] = \\ &= \ln b \cdot \frac{1}{x \cdot \ln b} - \left[\frac{1}{x} \cdot \log x + \ln x \cdot \frac{1}{x \cdot \ln 10} \right] + \left[\operatorname{tg} x + x \cdot \frac{1}{\cos^2 x} \right] = \frac{1}{x} - \frac{\log x}{x} - \frac{\ln x}{x \cdot \ln 10} + \operatorname{tg} x + \frac{x}{\cos^2 x} = \\ &= \frac{1}{x} - \frac{\log x}{x} - \frac{\log x}{x} + \operatorname{tg} x + \frac{x}{\cos^2 x} = \frac{1}{x} - 2 \cdot \frac{\log x}{x} + \operatorname{tg} x + \frac{x}{\cos^2 x}. \end{aligned}$$

Vježba 034

Derivirajte funkciju: $f(x) = \ln x \cdot \log x - \ln a \cdot \log_a x$.

Rezultat: $\frac{2 \cdot \ln x}{x \cdot \ln 10} - \frac{1}{x}$.

Zadatak 035 (Sanja, informatika)

Derivirajte funkciju: $f(x) = \frac{\sqrt{x} \cdot \ln x}{\sin x}$.

Rješenje 035

Ponovimo!

Ako su $u = \varphi(x)$ i $v = \psi(x)$ funkcije koje imaju derivacije, onda je:

$$\left(\frac{u}{v}\right)' = \frac{u' \cdot v - u \cdot v'}{v^2} \quad (v \neq 0), \quad (u \cdot v)' = u' \cdot v + u \cdot v'.$$

$$\frac{\sqrt{x}}{x} = \frac{\sqrt{x}}{(\sqrt{x})^2} = \frac{1}{\sqrt{x}}.$$

Deriviramo funkciju:

$$f'(x) = \left(\frac{\sqrt{x} \cdot \ln x}{\sin x}\right)' = \frac{(\sqrt{x} \cdot \ln x)' \cdot \sin x - (\sqrt{x} \cdot \ln x) \cdot (\sin x)'}{\sin^2 x} =$$

$$\begin{aligned}
&= \frac{\left((\sqrt{x})' \cdot \ln x + \sqrt{x} \cdot (\ln x)' \right) \cdot \sin x - (\sqrt{x} \cdot \ln x)' \cdot \cos x}{\sin^2 x} = \frac{\left(\frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot \ln x + \sqrt{x} \cdot \frac{1}{x} \right) \cdot \sin x - \sqrt{x} \cdot \ln x \cdot \cos x}{\sin^2 x} \\
&= \frac{\left(\frac{\ln x}{2 \cdot \sqrt{x}} + \frac{1}{\sqrt{x}} \right) \cdot \sin x - \sqrt{x} \cdot \ln x \cdot \cos x}{\sin^2 x} = \frac{\frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot (\ln x + 2) \cdot \sin x - \sqrt{x} \cdot \ln x \cdot \cos x}{\sin^2 x} \\
&= \frac{\frac{\sin x}{2 \cdot \sqrt{x}} \cdot (\ln x + 2) - \sqrt{x} \cdot \ln x \cdot \cos x}{\sin^2 x} = \left[\begin{array}{l} \text{brojnik i nazivnik} \\ \text{množimo s } 2 \cdot \sqrt{x} \end{array} \right] = \frac{\sin x \cdot (\ln x + 2) - 2 \cdot x \cdot \ln x \cdot \cos x}{2 \cdot \sqrt{x} \cdot \sin^2 x}.
\end{aligned}$$

Vježba 035

Derivirajte funkciju: $f(x) = \frac{\ln x}{x}$.

Rezultat: $\frac{1 - \ln x}{x^2}$.

Zadatak 036 (Sanja, informatika)

Derivirajte funkciju: $f(x) = \arcsin x^2 + \sin^2 x + \sin x^2$.

Rješenje 036

Ponovimo!

Neka su f , g i h derivabilne funkcije na istom intervalu I . Funkcija $f + g + h$ je derivabilna i vrijedi:

$$(f + g + h)' = f' + g' + h' \quad (\text{derivacija zbroja}).$$

Sinus dvostrukog kuta: $2 \cdot \sin x \cdot \cos x = \sin 2x$.

Deriviramo funkciju:

$$\begin{aligned}
f'(x) &= (\arcsin x^2 + \sin^2 x + \sin x^2)' = (\arcsin x^2)' + (\sin^2 x)' + (\sin x^2)' \\
&= \frac{1}{\sqrt{1-(x^2)^2}} \cdot (x^2)' + 2 \cdot \sin x \cdot (\sin x)' + \cos x^2 \cdot (x^2)' = \frac{1}{\sqrt{1-x^4}} \cdot 2 \cdot x + 2 \cdot \sin x \cdot \cos x + \cos x^2 \cdot 2 \cdot x \\
&= \frac{2 \cdot x}{\sqrt{1-x^4}} + \sin 2x + 2 \cdot x \cdot \cos x^2.
\end{aligned}$$

Vježba 036

Derivirajte funkciju: $f(x) = \sin^2 x - \cos^2 x$.

Rezultat: $2 \cdot \sin 2x$.

Zadatak 037 (Kiki, studentica)

Derivirajte funkciju: $f(x) = x^2 \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12} + \sin(x^2 + 2 \cdot x + 3) + \ln(1 - x^2)$.

Rješenje 037

Ponovimo!

Derivacija zbroja i razlike: $(f \pm g)' = f' \pm g'$. Derivacija umnoška: $(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'$.

Deriviramo funkciju:

$$f'(x) = \left(x^2 \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12} + \sin(x^2 + 2 \cdot x + 3) + \ln(1 - x^2) \right)' =$$

$$\begin{aligned}
&= \left(x^2 \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12}\right)' + \left(\sin(x^2 + 2 \cdot x + 3)\right)' + \left(\ln(1 - x^2)\right)' = \\
&= \left(x^2\right)' \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12} + x^2 \cdot \left(\sqrt{2 \cdot x + 12}\right)' + \left(\sin(x^2 + 2 \cdot x + 3)\right)' + \left(\ln(1 - x^2)\right)' = \\
&= 2 \cdot x \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12} + x^2 \cdot \frac{1}{2 \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12}} \cdot 2 + \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) \cdot (2 \cdot x + 2) + \frac{1}{1 - x^2} \cdot (-2 \cdot x) = \\
&= 2 \cdot x \cdot \sqrt{2 \cdot x + 12} + \frac{x^2}{\sqrt{2 \cdot x + 12}} + (2 \cdot x + 2) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) - \frac{2 \cdot x}{1 - x^2} = \\
&= \frac{2 \cdot x \cdot (\sqrt{2 \cdot x + 12})^2 + x^2}{\sqrt{2 \cdot x + 12}} + 2 \cdot (x + 1) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) - \frac{2 \cdot x}{1 - x^2} = \\
&= \frac{2 \cdot x \cdot (2 \cdot x + 12) + x^2}{\sqrt{2 \cdot x + 12}} + 2 \cdot (x + 1) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) - \frac{2 \cdot x}{1 - x^2} = \\
&= \frac{4 \cdot x^2 + 24 \cdot x + x^2}{\sqrt{2 \cdot x + 12}} + 2 \cdot (x + 1) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) - \frac{2 \cdot x}{1 - x^2} = \\
&= \frac{5 \cdot x^2 + 24 \cdot x}{\sqrt{2 \cdot x + 12}} + 2 \cdot (x + 1) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) - \frac{2 \cdot x}{1 - x^2} = \frac{x \cdot (5 \cdot x + 24)}{\sqrt{2 \cdot x + 12}} + 2 \cdot (x + 1) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 3) - \frac{2 \cdot x}{1 - x^2}.
\end{aligned}$$

Vježba 037

Derivirajte funkciju: $f(x) = \sin(x^2 + 2 \cdot x + 5) - \ln(1 - x^2)$.

Rezultat: $2 \cdot (x + 1) \cdot \cos(x^2 + 2 \cdot x + 5) + \frac{2 \cdot x}{1 - x^2}$.

Zadatak 038 (Kiki, studentica)

Nađite jednadžbu tangente krivulje $y = 2 \cdot \ln x + 1$ u točki $x = 3$. Skicirajte taj graf i tangentu.

Rješenje 038

Budući da točka D pripada krivulji, uvrstit ćemo apscisu $x_0 = 3$ u jednadžbu krivulje da dobijemo ordinatu točke. Računamo ordinatu točke D(3, y_0) koja leži na grafu funkcije:

$$\left. \begin{array}{l} x_0 = 3 \\ y_0 = f(x_0) \end{array} \right\} \Rightarrow y_0 = f(3) = 2 \cdot \ln 3 + 1 = \ln 3^2 + \ln e = \ln 9 + \ln e = \ln 9e \Rightarrow D(x_0, y_0) = D(3, \ln 9e).$$

Tražena točka ima koordinate $D(3, \ln 9e)$.

Jednadžba tangente u točki $D(x_0, y_0)$ krivulje $y = f(x)$ glasi:

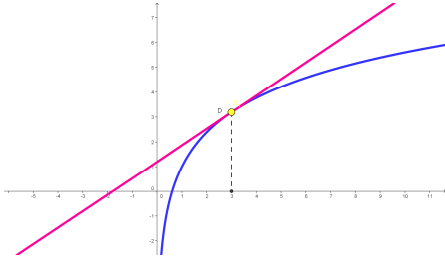
$$y - y_0 = f'(x_0) \cdot (x - x_0).$$

Nademo derivaciju funkcije:

$$f'(x) = (2 \cdot \ln x + 1)' \Rightarrow f'(x) = 2 \cdot \frac{1}{x} \Rightarrow f'(x) = \frac{2}{x}$$

i izračunamo njezinu vrijednost za $x_0 = 3$

$$f'(3) = \frac{2}{3}.$$

Jednadžba tangente je:

$$\begin{aligned}
 y - y_0 &= f'(x_0) \cdot (x - x_0) \Rightarrow \\
 \Rightarrow y - \ln(9e) &= \frac{2}{3} \cdot (x - 3) \Rightarrow y = \frac{2}{3} \cdot x - 2 + \ln(9e) \Rightarrow \\
 \Rightarrow y &= \frac{2}{3} \cdot x - 2 + \ln 9 + \ln e \Rightarrow y = \frac{2}{3} \cdot x - 2 + \ln 9 + 1 \Rightarrow \\
 \Rightarrow y &= \frac{2}{3} \cdot x + \ln 9 - 1.
 \end{aligned}$$

Vježba 038

Nađi jednadžbu tangente krivulje $y = \sqrt{x}$ u točki s apscisom 4.

Rezultat: $y = \frac{1}{4}x + 1.$

Zadatak 039 (Kiki, studentica)

Derivirajte funkciju: $f(x) = \frac{2}{x} + e^x + \ln x + \sqrt{x} + \frac{1}{\sqrt{x}}.$

Rješenje 039

Ponovimo!

Neka su f , g i h derivabilne funkcije na istom intervalu I . Funkcija $f + g + h$ je derivabilna i vrijedi:

$$(f + g + h)' = f' + g' + h' \text{ (derivacija zbroja).}$$

Računamo derivaciju:

$$\begin{aligned}
 f(x) &= \frac{2}{x} + e^x + \ln x + \sqrt{x} + \frac{1}{\sqrt{x}} \Rightarrow f(x) = \frac{2}{x} + e^x + \ln x + \sqrt{x} + x^{-\frac{1}{2}} \Rightarrow \\
 \Rightarrow f'(x) &= \left(\frac{2}{x} + e^x + \ln x + \sqrt{x} + x^{-\frac{1}{2}} \right)' \Rightarrow f'(x) = \left(\frac{2}{x} \right)' + (e^x)' + (\ln x)' + (\sqrt{x})' + \left(x^{-\frac{1}{2}} \right)' \Rightarrow \\
 \Rightarrow f'(x) &= -\frac{2}{x^2} + e^x + \frac{1}{x} + \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} - \frac{1}{2} \cdot x^{-\frac{3}{2}} \Rightarrow f'(x) = -\frac{2}{x^2} + e^x + \frac{1}{x} + \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} - \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}^3} \Rightarrow \\
 \Rightarrow f'(x) &= -\frac{2}{x^2} + e^x + \frac{1}{x} + \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} - \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x^2} \cdot x} \Rightarrow f'(x) = -\frac{2}{x^2} + e^x + \frac{1}{x} + \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} - \frac{1}{2 \cdot x \cdot \sqrt{x}} \Rightarrow \\
 \Rightarrow f'(x) &= -\frac{2}{x^2} + e^x + \frac{2 \cdot \sqrt{x} + x - 1}{2 \cdot x \cdot \sqrt{x}} \Rightarrow f'(x) = \frac{2 \cdot \sqrt{x} + x - 1}{2 \cdot x \cdot \sqrt{x}} + e^x - \frac{2}{x^2}.
 \end{aligned}$$

Vježba 039

Derivirajte funkciju: $f(x) = \ln x + \frac{1}{x}.$

Rezultat: $\frac{x-1}{x^2}.$

Zadatak 040 (Kiki, studentica)

Derivirajte funkciju: $f(x) = e^x \cdot \sin x + (x^2 - 2 \cdot x + 2) \cdot \ln x + 2^x \cdot \sqrt{x}.$

Rješenje 040

Ponovimo!

Neka su f , g i h derivabilne funkcije na istom intervalu I . Funkcija $f + g + h$ je derivabilna i vrijedi:

$$(f + g + h)' = f' + g' + h' \text{ (derivacija zbroja).}$$

Derivacija umnoška: $(f \cdot g)' = f' \cdot g + f \cdot g'$.

Računamo derivaciju:

$$\begin{aligned} f(x) &= e^x \cdot \sin x + (x^2 - 2 \cdot x + 2) \cdot \ln x + 2^x \cdot \sqrt{x} \Rightarrow f'(x) = (e^x \cdot \sin x + (x^2 - 2 \cdot x + 2) \cdot \ln x + 2^x \cdot \sqrt{x})' \Rightarrow \\ &\Rightarrow f'(x) = (e^x \cdot \sin x)' + ((x^2 - 2 \cdot x + 2) \cdot \ln x)' + (2^x \cdot \sqrt{x})' \Rightarrow \\ &\Rightarrow f'(x) = (e^x)' \cdot \sin x + e^x \cdot (\sin x)' + (x^2 - 2 \cdot x + 2)' \cdot \ln x + (x^2 - 2 \cdot x + 2) \cdot (\ln x)' + (2^x)' \cdot \sqrt{x} + 2^x \cdot (\sqrt{x})' \Rightarrow \\ &\Rightarrow f'(x) = e^x \cdot \sin x + e^x \cdot \cos x + (2 \cdot x - 2) \cdot \ln x + (x^2 - 2 \cdot x + 2) \cdot \frac{1}{x} + 2^x \cdot \ln 2 \cdot \sqrt{x} + 2^x \cdot \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \Rightarrow \\ &\Rightarrow f'(x) = e^x \cdot (\sin x + \cos x) + 2 \cdot (x - 1) \cdot \ln x + \frac{x^2 - 2 \cdot x + 2}{x} + 2^x \cdot \left(\sqrt{x} \cdot \ln 2 + \frac{1}{2 \cdot \sqrt{x}} \right). \end{aligned}$$

Vježba 040

Derivirajte funkciju: $f(x) = x^2 \cdot e^x$.

Rezultat: $x \cdot e^x \cdot (x + 2)$.